

A MEDGYESSY FERENC GIMNÁZIUM
ÉS
MŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA

Magyar nyelv és irodalom

**I. RÉSZLETES ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNY
II. A VIZSGA LEÍRÁSA**

OM azonosító: 031202

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

I. RÉSZLETES VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) KOMPETENCIÁK

Középszint és emelt szint

1. Szövegértés

1.1. Információk feldolgozása és megítélése

Információk célirányos és kritikus használata: kiválasztás, újrendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.

1.1.1. Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata (*pl. egy nyelvű szótár, antológia, kézikönyv, lexikon, enciklopédia, írott és elektronikus sajtó; CD-ROM, Magyar Elektronikus Könyvtár*).

1.1.2. Nyelvi-nyelvtani, irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében.

1.1.3. Gondolatokról, ismeretekről, véleményekről a személyes állásfoglalás kialakítása.

1.2. Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése

Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak, az adott szempontnak megfelelően.

1.2.1. Szépirodalmi, szakmai-tudományos, publicisztikai, gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével a gondolatmenet, a kifejezőmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus jelentéshordozó szerepének megfogalmazása.

1.2.2. Annak bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.

1.2.3. Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli egymásra utalások megfogalmazása.

1.2.4. Írott közlésekben, megnyilatkozásokban a cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok felismerése, rekonstruálása, értékelése.

1.2.5. Olvasmányokra való tárgyyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálás különböző írásbeli és szóbeli közlésmódban a műfaji normák és a címzettek figyelembevételével.

2. Írásbeli szövegalkotás

Különböző témákban, különböző műfajokban széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelő szabadsággal.

2.1. Tájékoztató, érvelő, esszé típusú szövegek létrehozása a megadott témákban (*pl. a kulturális örökség; a civilizáció ellentmondásai; az élet minősége, a mindennapi életvitel döntéshelyzetei; az emberi kapcsolatok, az erkölcsi kérdések, az érzelmek; a mindenkori jelen problémahelyzetei, kérdései, válaszai; a tömegkommunikáció, az információs társadalom*).

2.2. Írásbeli és szóbeli műfajok felépítési, nyelvhasználati normáinak önálló alkalmazása, ideértve az önellenőrzés és a javítás képességét.

2.3. A megnyilatkozás céljának, tárgyának megfelelő kifejtettségű és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.

2.4. Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, a téma több nézőpontú értékelését is magában foglaló önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.

2.5. Műalkotások (*pl. költészet, széppróza, színház, film, épített környezet, társadalmi világ, képzőművészet, zene*) keltette hangulat, élmény, vélemény, álláspont, értékelés kifejezése.

2.6. Hivatalos írásművek (*pl. hozzászólás, pályázat, levél, önéletrajz, kérvény*) szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása.

3. Beszéd, szóbeli szövegalkotás

3.1. A beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.

3.2. A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumainak, zenei eszközeinek - artikuláció, beszédtempó, hangerő, hangsúly, hanglejtés, szünet - alkalmazása élőbeszédben, felolvasásban, memoriter szövegű előadásában, adott témáról szóló szóbeli előadásban.

4. Fogalomhasználat

4.1. Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, előadása.

4.2. Erkölcsei, esztétikai, poétikai, retorikai, stilisztikai fogalmak beszédhelyzetnek, témának megfelelő önálló alkalmazása.

4.3. Fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése - bizonyítása példákkal.

Csak emelt szinten

4.4. Fogalmak értelmezése, meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

4.5. Fogalmak változó érvényességéből következő következtetések megfogalmazása (pl. a köznyelvi norma alakulása, az irodalmiság fogalmának változásai).

B) ISMERETKÖRÖK

1. MAGYAR NYELV

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.1. Ember és nyelv	A nyelv mint jelrendszer. Nyelv és gondolkodás, nyelv és megismerés viszonya. A nyelv mint az egyén, illetve mint a közösség alkotása. A beszéd mint cselekvés, a nyelv és a beszéd funkciói. A nyelv diakrón és szinkron változásainak jellemzése példákkal.	A nyelv szerepe a világról formált tudásunkban. A nyelvi változás, a nyelv mint változó rendszer.
1.2. Kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezői és funkciói, ezek összefüggései a kifejezésmóddal. A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei. A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség. A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal.	A kommunikáció fogalmának interdiszciplináris jellege.
1.2.1. A jel, a jelrendszer	A jel, jelek, jelrendszerek a nyelvi és nem nyelvi közlésben.	A nyelvi jel sajátosságai.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>1.2.2. Nyelvi és vizuális kommunikáció</p> <p>1.2.3. A nyelvhasználat mint kommunikáció</p> <p>1.2.4. Kommunikációs funkciók és közlésmódok</p> <p>1.2.5. Személyközi kommunikáció</p> <p>1.2.6. A tömegkommunikáció</p>	<p>Az emberi kommunikáció nem nyelvi formái (pl. gesztusok, mimika, térközsabályozás, tekintet, külső megjelenés, csend). A vizuális és a nyelvi jel, a vizuális és a nyelvi kommunikáció.</p> <p>A kommunikációs folyamat tényezői és összefüggésük megértése, bizonyítása beszédhelyzetek elemzésével, szövegértelmezéssel, szövegalkotással.</p> <p>Példák a különböző közlésmódok kommunikációs funkciói (párbeszéd, történetmondás, levél, üzenet, feljegyzés, köszönés, megszólításformák).</p> <p>A közvetlen emberi kommunikáció néhány sajátossága. A mindennapi - nyilvános és magánéleti - élethelyzetek néhány tipikus kommunikációs konfliktusa és lehetséges feloldásuk.</p> <p>A tömegkommunikáció hatása a nyelvre és a gondolkodásra.</p>	<p>Társadalmak és kultúrák jelrendszereinek történeti eltéréseire egy-két példa (a folklór, az utca, az elektronikus kommunikáció jelrendszere).</p> <p>A nyelvi és nem nyelvi kommunikációs normák kultúránkénti eltérései példák alapján.</p> <p>A kommunikációs funkciók fogalma és szerepe.</p> <p>A közvetlen személyközi kommunikáció, az írott és elektronikus tömegkommunikáció különbségeinek felismerése és összehasonlítása.</p>
<p>1.3. A magyar nyelv története</p> <p>1.3.1. A magyar nyelv rokonsága</p> <p>1.3.2. Nyelvtörténeti korszakok</p> <p>1.3.3. Az írott nyelvi norma kialakulása</p>	<p>A magyar nyelvrokonság főbb bizonyítékai néhány példával.</p> <p>A magyar nyelv történetének fő szakaszai:</p> <p>Egy nyelvtörténeti korszak jellemzése. A nyelvtörténet forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek.</p> <p>A tihanyi apátság alapítólevele, a Halotti beszéd és könyörgés, az Ómagyar Mária-siralom főbb jellemzői. A nyelvújítás mibenléte, történelmi, művelődéstörténeti háttere, hatása - példák alapján.</p>	<p>A nyelvrokonság kutatásának módszerei.</p> <p>Az ősmagyar, az ómagyar, középmagyar korszak, az újmagyar kor. A nyelvtörténeti korszakokat jellemző változások néhány példája a hangrendszerből, a nyelvtani rendszerből.</p> <p>Az életmód, a történelem és a szókincs néhány összefüggése, anyagi és szellemi műveltség megjelenése a szókészletben - néhány példával.</p> <p>A szókészlet rétegei: ősi örökség, belső keletkezésű elemek, jövevényszók, nemzetközi műveltségyszók, idegen szavak. Néhány szöveg bemutatása a régi magyar irodalom köréből (pl. Pázmány Péter, Mikes Kelemen). Az egységes írott nyelvi norma kialakulása.</p> <p>A könyvnyomtatás, a tudományok fejlődésének szerepe.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.3.4. Nyelvművelés	A mai magyar nyelvművelés néhány alapkérdése.	A nyelvművelés szerepe az új nyelvi fejlemények, jelenségek értelmezésében.
1.4. Nyelv és társadalom 1.4.1. Nyelvváltozatok	A társadalmi és területi nyelvváltozatok és a norma. A főbb nyelvváltozatok: a nyelvi sztenderd, a köznyelv, a regionális köznyelv, a nyelvjárások és a <i>csoporthelyek</i> (szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, szleng). <i>Az egynyelvű szótárak ismerete.</i>	A rétegnyelvi szótárak (pl. <i>tájszótár, szaknyelvi szótár</i>). Legalább egy nyelvjárástípus főbb jellemzői (pl. <i>nyugati, palóc, déli, tiszai, mezőszéki, székely, csángó</i>). A szókincs szerepének jellemzése nem irodalmi és irodalmi művekben (pl. újságnyelvben, szaknyelvben, szociográfiában). A főbb nézetek a kétnyelvűségről, a kettősnyelvűségről.
1.4.2. Kisebbségi nyelvhasználat	A Magyarországon beszélt kisebbségi nyelvek megnevezése. A kisebbségi nyelvhasználat, nyelvi kultúra társadalmi jelentősége.	Nyelvpolitika, nyelvi tervezés.
1.4.3. A határon túli magyar nyelvűség	A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái. A nyelvközösség helyzete és nyelvhasználati közötti összefüggés.	
1.4.4. Tömegkommunikáció és nyelvhasználat	A tömegkommunikáció leggyakoribb műfajai és hatáskeltő eszközei. Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (pl. <i>szövegszerkesztés számítógéppel, kommunikáció az interneten, elektronikus levelezés</i>).	
1.5. A nyelvi szintek	Szépirodalmi és köznyelvi szövegek hangtani, alak- és szótani, mondattani, jelentéstani elemzése. Grammatikai ismeretek felhasználása a szövegek megértésében és különféle műfajú szövegek létrehozásában.	A leíró grammatika mint a magyar nyelvi rendszer modellje.
1.5.1. Hangtan	A beszéd, a beszéd folyamat, a beszédhang, a hangképző szervek. A magánhangzók és a mássalhangzók rendszere; a hangok találkozása (alkalmazkodása) és helyesírásuk.	A magyar hangállomány. A magyar hangrendszer néhány nyelvtörténeti vonatkozása. A magyar helyesírás rendszere, a helyesírás stilisztikai változatai.
1.5.2. Alaktan és szótan	A morfémák, szóelemek szerepe és helyes használata a szóalak felépítésében, a szó szerkezetek alkotásában. A magyar helyesírás alapelveinek alkalmazása és magyarázata példákkal. A szófajok rendszere és a szóalkotás módjai. Az alapszófajok, a viszonyzó és a	A szófajváltás jelensége, a többszófajúság.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.5.3. Mondattan	<p>mondatszók mondatbeli és szövegbeli szerepének értelmezése.</p> <p>A mondat szerkezete: teljes és hiányos szerkezetű; tagolt, tagolatlan; egyszerű, összetett.</p> <p>A mondat jelentése: elsődleges és másodlagos jelentés.</p> <p>A modalitás, a mondatfajták elemzése grammatikai és szemantikai eszközökkel.</p> <p>Az egyszerű mondat részei; felépítése.</p> <p>A szintagma mint nyelvi egység, az alárendelő és mellérendelő szintagmatikus szerkezet.</p> <p>Az állítmány és az alany. A tárgy és fajtái.</p> <p>A határozók fogalma és kifejezőeszközei, fajtái, a magyar határozói rendszer, a határozók irányhármassága. A jelzők fogalma és fajtái, használatuk.</p>	
1.5.4. A mondat szintagmatikus szerkezete	<p>A mondat az élőbeszédben és az írott nyelvben.</p> <p>A mondat és a szöveg.</p>	<p>A mondat fogalma, a rendszermondat és a szövegmondat.</p> <p>A szinteződés és a tömbösödés jelenségei. Mondatvariánsok közötti különbségek értelmezése, pl. a <i>stílusérték szempontjából</i>.</p>
1.5.5. A mondat a szövegben		
1.5.6. Logikai és grammatikai viszonyok az összetett mondatban	<p>A mellérendelő összetett mondatok mint logikai-tartalmi viszonyok.</p> <p>Az alárendelő összetett mondatok mint a főmondat és a mellékmondatok grammatikai viszonyai.</p> <p>Sajátos jelentéstartalom a mellékmondatokban.</p> <p>A többszörösen összetett mondatok (<i>utaló- és kötőszók, a központozás használata és értelmezése szövegértésben, szövegmondásban, szövegalkotásban</i>).</p>	<p>Összetett mondatok elemzése szerkezeti rajzzal.</p>
1.5.7. Szókincs és frazeológia	<p>A szókincs változásának okai, a szókészlet rétegei.</p> <p>A szóalkotás lehetőségei: a szóképzés jelentésmódosító szerepe; a szóösszetétel jelentősége, fajtái; a mozaikszók, az összetett szavak helyesírása.</p>	<p>A szóalkotás ritkább módjai: elvonás, tapadás, jelentésmegoszlása, rövidítések.</p> <p>A szóteremtés jelentősége, az indulatszók, a hangutánzás és hangulatfestés.</p>
1.6. A szöveg	<p>A szöveg egységének tényezői, feltételei, elsődleges és mögöttes jelentés.</p>	<p>Lineáris és globális kohézió a szövegben.</p> <p>Szövegelemzés megfelelő fogalmak alkalmazásával.</p> <p>A szöveg pragmatikai, szemantikai és grammatikai megközelítése.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.6.1. A szöveg és a kommunikáció	A szöveg szóban és írásban. A szöveget alakító tényezők: a beszédhelyzet, a cselekvés, a szöveggörnyezet, a tudáskeret A tájékoztató, kifejező, érvelő és felhívó szövegfunkciók.	A címzett szerepe a szöveg megszerkesztettségében, a kifejtés mélységében.
1.6.2. A szöveg szerkezete és jelentése	A szöveg felépítése, egységei - külső körülmények: szövegméret, megjelenés. A szövegösszetartó erő: jelentésbeli és grammatikai kapcsolóelemek.	
1.6.3. Szövegértelmezés	A kontextuális jelentés (pl. előre- és visszautalás, makro- és mikrostruktúra, hiányos mondat, szórend, egyeztetés.) A téma értelmezése mindennapi, tudományos és szépirodalmi szövegekben. A mindennapi szövegvilágban való eligazodást lehetővé tevő pragmatikai ismeretek alkalmazása a szövegértésben és a szövegalkotásban (pl. szövegfunkciók, szövegtípusok, befogadói tudáskeret, háttérismeretek).	
1.6.4. A szöveg szóban és írásban	A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegfőmálásra és a szöveg előadására. A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek értelmes, kifejező alkalmazása. A cél és a téma összefüggéseinek érvényesítése szóban és írásban. A témaváltás felismerése és jelölése, bekezdések szerkesztése.	A szöveg dinamikus és statikus összetevői.
1.6.5. Az intertextualitás	Az ismeretközvetítő CD-ROM és az internet intertextualitásának főbb jellemzői. Az intertextualitás jelenségeinek értelmezése irodalmi és nem irodalmi szövegekben.	
1.6.6. A szövegtípusok	Szövegtípusok kommunikatív, szerkezeti, nyelvi jellemzői. A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok (pl. kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, meghatalmazás, hozzászólás). Ismeretterjesztő szövegek jellemzői. A monologikus és a dialogikus szövegtípusok (pl. előadás, vita). Ismeretterjesztő szövegek elemzése (pl. a címzettek, a téma, a szóhasználat, a megszerkesztettség szempontjából).	A szövegtipológiai elemzés fő szempontjai. A beszéd és az írás összehasonlítása (a beszéd mint többdimenziós rendszer).
1.6.7. Szöveg a médiában	A publicisztikai és a tájékoztató műfajok, valamint az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai (e-mail,	Az írott és az elektronikus tömegkommunikáció szövegtípusait elkülönítő nyelvi és nem nyelvi tényezők.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	internet stb.). Az új közlésmódok társadalmi hatása.	Médiaközlések elemzése (pl. hír, hírmagyarázat, tudósítás, interjú, cikk, glossza, ismeretterjesztő szöveg): tartalmi, szerkezeti és szövegformálási kritériumai, nyelvhasználati, hatásbeli sajátosságai.
1.7. A retorika alapjai 1.7.1. A nyilvános beszéd 1.7.2. Érvelés, megvitatás, vita 1.7.3. A szövegszerkesztés eljárásai	A retorika mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben. A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumai. Az élőbeszéd fajtái. A beszéd felépítése, a szövegszerkesztés lépései az anyaggyűjtéstől a megszólalásig. Az érvelés, az érvelés beszédhelyzete és eszközei. A kulturált vitatkozás kritériumai, vita értelmezése. Az írásbeli meggyőzés eljárásai, az érvelés műfajai: a bizonyítás, a cáfolat, néhány érvtípus. Hitelesség, hatás, meggyőzési szándék; a manipuláció felismerése, értékelése. A spontán megnyilatkozás és a megtervezett szöveg különbsége. A témajelölő cím mint a globális kohézió eszköze. Az összefoglalás funkciója és típusai (pl. vázlat, tartalmi kivonat, tömörítés).	A retorika jelentősége és alkalmazásának társadalmi szinterei. A retorika mint a szónoklás tudománya. Néhány történeti értékű és jelenkori szónoki beszéd retorikai eszközei és esztétikai hatása. Hangzó szövegek elemzése, összehasonlítása. A jelentésrétegek feltárása, megfogalmazása irodalmi és nem irodalmi szövegekben (aktuális tagolás, új közlések, implikációk, kontextusok stb.)
1.8. Stílus és jelentés 1.8.1. Szóhasználat és stílus 1.8.2. A szójelentés	Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. Stílusjelenségek felismerése, értelmezése, értékelése. A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és a jelentés viszonya alapján. A szóhasználati jelentés alapjai - az alapjelentés, mellékjelentés, alkalmi jelentés közti viszony. Egynyelvű szótárak: Magyar szinonimaszótár, Magyar értelmező kéziszótár, valamint kétnyelvű szótárak ismerete.	A szóhasználat nyelvtani, jelentésbeli és stílári kötöttségei. A jelentés fogalmi megközelítései: szóelemek (grammatikai jelentés), lexémák (szótári szavak), szószervezetek (grammatikai viszonyok) jelentése, állandósult szókapcsolatok, szóértékű nyelvi elemek jelentésviszonyai. Nyelv, beszéd, szöveg és stílus összefüggése, a stílusérték fogalma, a konnotatív és a denotatív jelentéssel összefüggésben is. A szójelentés változásai. Stílusvariánsok nyelvi-nyelvtani elemzése és alkalmazása.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
<p>1.8.3. Állandósult nyelvi formák</p> <p>1.8.4. Nyelvi-stilisztikai változatok</p> <p>1.8.5. Stílusesszközök</p> <p>1.8.6. Stílusréteg, stílusváltozat</p>	<p>Az állandósult szókapcsolatok, szokványos kifejezés módok stílusértéke (<i>szólás, szóláshasonlat, közmondás, szállóige, közhelyek, nyelvi panelek, sztereotípiák</i>).</p> <p>A stílus szerepe a jelentésteremtésben (<i>nyelvi eszközök megválogatása, szerkesztés, hatásosság, többletjelentés, a stílus mint a beszélő attitűdjének kifejeződése stb.</i>).</p> <p>A stílust létrehozó nyelvi és kommunikációs tényezők értelmezése.</p> <p>A képszerűség stílusesszközei és hatása: képek, képrendszerek felismerése, értelmezése.</p> <p>Az eufemizmus, evokáció, anakronizmus, állandó jelző, archaizálás stb. felismerése, értelmezése.</p> <p>A szövegelrendezés stílus hatásának felismerése, értelmezése: az egyszerűbb alakzatok fajtái és hatásuk.</p> <p>Tipikus kommunikációs helyzetekben létrejövő, jellemző beszélt és írott nyelvi közlésmódok: a stílusrétegek.</p> <p>A társalgási stílus ismérvei, minősége.</p> <p>A közélet szinterei, a közéleti és a hivatalos stílus kritériumai, stílárius kötöttségei.</p> <p>A publicisztikai stílus főbb jellemzői, tipikus szóhasználat, a megjelenítés közlésértéke (<i>pl. tipográfia, képi világ</i>).</p> <p>Objektivitás és szubjektivitás, tény és vélemény stílusbeli különbsége a tömegkommunikációban.</p> <p>A tudományos és a szakmai stílus sajátosságai.</p> <p>Nem irodalmi és szépirodalmi szövegek stílusának összehasonlítása.</p> <p>A stílus korszakokról, stílusirányzatokról szerzett ismeretek felhasználásával stílustörténeti összehasonlítások - példák alapján.</p>	<p>Következtetések megfogalmazása a nyelvi-stilisztikai eszközök lehetőségeiről.</p> <p>Összetett képrendszerek, képi hálózatok, jelképrendszerek.</p> <p>Az alakzatok egyéb fajtái: paradoxon, oxymoron, inverzió</p> <p>Irodalmi és nem irodalmi szövegek stílus hatásának komplex értékelése.</p> <p>A mondat szerkezet stílárius változatai - a verbális stílus, a nominális stílus, hiányos mondat, körmondat.</p> <p>A stílusrétegeket elkülönítő tényezők.</p> <p>Nyelvi-stilisztikai variánsok összehasonlító elemzése különböző stílusrétegekből vett szövegek körében.</p> <p>A stílus és norma koronkénti változatai - néhány példa bemutatásával.</p>

2. IRODALOM

2.1. Szerzők, művek

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.1.1. Életművek	<p>Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, József Attila.</p> <p>Az életút, az életmű jelentős tényei.</p> <p>Kronológiai és topográfiai tájékozottság, a szerzők jellegzetes regionális, kulturális kötődései, a pályakép főbb jellemzői, néhány kortárs megnevezése.</p> <p>A főbb művek szövegismereten alapuló értelmezése, kapcsolatok a művek között (<i>pl. témák, műfajok, kifejezőmód, jellemző motívumok</i>), a művek elhelyezése az életműben, az adott korszakban.</p> <p>Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.</p> <p>Művekről szóló olvasatok, vélemények értelmezése.</p>	<p>A pályaszakaszokat jellemző főbb témák, kérdésfeltevések.</p> <p>A pályaképre ható irányzatok és szellemi kötődések, világirodalmi párhuzamok.</p> <p>Kötetek, ciklusok, témák, motívumok.</p> <p>Művek hatása, fogadtatása - egy-két példa alapján.</p> <p>A szerző utóélete, helye és hatása az irodalmi-kulturális hagyományban.</p> <p>Kritikák, különböző interpretációk.</p>
2.1.2. Portrék	<p>Balassi Bálint, Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel, Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Ottlik Géza, Márai Sándor, Pilinszky János.</p> <p>Az életmű néhány jellemzője keretében 2-3 lírai és/vagy értelem szerűen egy vagy néhány epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése <i>pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján.</i></p> <p>Memoriterek - legalább három szerzőtől teljes szövegek, összefüggő részletek.</p>	<p>Legalább 3-4 lírai és/vagy 1-2 epikai alkotás szövegismereten alapuló több szempontú értelmezése.</p> <p>Tájékozottság a korszakban, a kortársak között (<i>pl. Berzsenyi és Kazinczy, Berzsenyi és Kölcsey; Jókai és kora</i>), az irodalmi hagyományban (<i>pl. az antik hagyomány Berzsenyi, Kosztolányi, Radnóti költészetében</i>).</p> <p>Műfaji, kifejezőmódbeli, tematikai sajátosságok a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is.</p> <p>A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p>
2.1.3. Látásmódok	<p>Zrínyi Miklós, Jókai Mór, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Szilágyi Domokos.</p> <p>Választandó legalább három szerző a felsoroltak közül. (A lista bővíthető legfeljebb két, a fentiekhez hasonló jelentőségű szerzővel.)</p> <p>A világlátás és a kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.</p>	<p>Választandó legalább 4 szerző a felsoroltak közül.</p> <p>A választott szerző 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai, illetve drámai művének értelmezése a korszak szellemi irányzataival való összefüggésben is.</p> <p>A művekben felvetett kérdések néhány etikai, esztétikai, filozófiai vonatkozása.</p> <p>A művek fogadtatása, hatása, utóélete az irodalmi-kulturális hagyományban - egy-egy</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
		példa (pl. <i>Krúdy Gyula és Huszárík Zoltán Szindbád filmje</i>).
2.1.4. A kortárs irodalomból	Legalább egy szerző 2-3 lírai és/vagy 1-2 epikai művének értelmezése az 1980-tól napjainkig tartó időszakból. Tájékozódás a kortárs irodalmi nyilvánosságban (pl. <i>antológiák, irodalmi ismeretterjesztés, könyvhét</i>). Nyomtatott szöveg, digitális közlés.	Egy költő néhány versének; egy-egy drámaíró, illetve prózaíró 1-2 művének értelmezése.
2.1.5. Világirodalom	Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia (pl. <i>műfajok, témák, motívumok, hőstípusok</i>). A romantika, a századfordulós modernség (a szimbolizmustól az avantgárdig) jellemzőinek és egy-két kiemelkedő képviselőjének bemutatása.	Középkor, reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, a 19. század második fele, avantgárd és a 20. század első fele, a 20. század második fele és kortárs világirodalom jellemzőinek ismerete és a és korszakokként legalább két-két mű bemutatása. Művek értelmezése - pl. <i>műfaji sajátosságok, a téma, a kompozíció összefüggései, a lehetséges és szükséges stíluskorszakbeli, stílustörténeti vonatkozások</i> - a korszak szellemi irányzataival, a korstílussal való összefüggésben is.
2.1.6. Színház- és drámatörténet	Színház és dráma különböző korszakokban. Az alábbi műveknek, a szerzők/korszakok 1-1 művének értelmezése az adott korszak színházi/irodalmi hagyományainak összefüggésében: Szophoklész, Shakespeare, Molière, Katona József: Bánk bán, Madách Imre: Az ember tragédiája	Színház és dráma (pl. <i>színpadi megjelenítések összehasonlítása</i>). Egy-egy dráma elemzése a következő szerzőktől/műfajokból: Ibsen, Csehov, epikus dráma, abszurd dráma
2.1.7. Az irodalom határterületei	Az irodalom kulturális határterületei - népköltészet, műköltészet, alkalmi költészet. Az irodalom filmen, televízióban, dalszövegben, a virtuális világban: az adaptáció, a műfajcsere jelenségei (pl. <i>irodalom filmen, rádióban, televízióban, digitális közlésben</i>). Az olvasmányok iránti tömegszükséglet és a művészi színvonal/minőség összefüggései. A szórakoztató irodalom vonzereje, hatáskeltő eszközei (pl. <i>sematizált hőstípusok, élethelyzetek, értékvilág, kalandosság, csattanó, szójáték</i>). Egy-két tipikus műfaj (pl. <i>útirajz, detektívregény, kalandregény, képregény, tudományos-fantasztikus irodalom, humoros és erotikus irodalom, dalszöveg, sanzon, vicc, reklámvors</i>) jellemzőinek bemutatása. Mítosz, mese és kultusz. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában (pl. <i>A Gyűrűk Ura, Bridget Jones naplója</i>).	Könyvnyomtatás, sajtó, irodalom (pl. <i>a folytatósas regény jelentősége és példái</i>). Egy-egy jellemző nézet az irodalomolvasás szellemi, lelki motivációról (pl. az olvasásterápia). „Magas” (elit) művészet és a tömegkultúra viszonyának problémája egy korszakban.

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
	Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai (pl. könyvismertetés, ajánlás, kritika, CD-ROM, internetes könyvkínálat).	
2.1.8. Interkulturális megközelítések és regionális kultúra	<p>Interkulturális jelenségek, eltérő szöveghagyományok.</p> <p>A régió, a tájegység, a település kulturális, irodalmi múltbeli és jelen hagyományainak bemutatása (pl. <i>nemzetiségi, etnikai kisebbségek irodalma, alkotások a kisebbségekről; folklór, művelődéstörténeti vonatkozások; múzeum, színház, civil társaságok</i>).</p> <p>A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők; tájak, régiók irodalmi alkotásokban való megjelenítése.</p> <p>Életmódra, kulturális szokásokra utaló dokumentumok (pl. <i>tárgyi emlék, fotó, film, hangdokumentum</i>) alapján következtetések megfogalmazása egyes korok kultúrájára nézve.</p>	

2.2. Értelmezési szintek, megközelítések

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
2.2.1. Témák, motívumok	<p>Szépirodalmi alkotások gondolati, tematikus, motívikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.</p> <p>Az olvasott művekben motívum, téma változatainak felismerése, értelmezése (pl. <i>hegy, kert, sziget, alászállás, felemelkedés, nemzedékek, család, felnőtté válás, beavatás; ember és természet, mikro- és makro-kozmosz, felnőtt-gyermek, férfi-nő, bűn és bűnhődés, vándorlás, kaland, falusi és nagyvárosi életformák</i>).</p>	<p>Műveket összekötő motívikus összefüggések (pl. <i>hasonlóságok, párhuzamosságok, nyilvánvaló utalások</i>) felismerése, szerepének, jelentésének megfogalmazása. Néhány téma, motívum, toposz, archetípus hosszszemszetszerű feltárása érvekkel, példákkal.</p> <p>Egy-egy szépirodalmi mű motívumainak továbbélése - bizonyítás példákkal. Az intertextualitás egy-egy példájának bemutatása elsősorban a posztmodern irodalmából.</p>
2.2.2. Műfajok, poétika	<p>A műnemek és műfajok felismerése.</p> <p>Alapvető versformák felismerése.</p> <p>Poétika fogalmak alkalmazása művek bemutatásában, értelmezésében.</p>	<p>Különböző korokban keletkezett, azonos műfajú alkotások poétikai szempontú összevetése, történeti változásának vizsgálata. Műfajteremtő művek, egy-egy magyar és világirodalmi példa bemutatása.</p> <p>Egy-egy műfaj, poétikai sajátosság változása hosszabb-rövidebb történeti folyamatban (pl.</p>

TÉMÁK	VIZSGASZINT	
	Középszint	Emelt szint
	Azonos műfajú alkotások összehasonlítása.	<i>elégiaák a magyar irodalomban; epigrammák Kazinczytól Illyésig, a meseforma változatai, az antik és a Shakespeare-i tragédia; regényformák, regénytípusok, a posztmodern irodalom poétikai jellemzői).</i>
2.2.3. Korszakok, stílustörténet 2.2.3.1. Irodalomtörténet	A kifejezésmód és világlátás változása a különböző korszakokban a középkortól a szimbolizmusig.	Az irodalom, az irodalmiság történetileg változó hagyományának bemutatása néhány példával. Magyar irodalomtörténet/művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője. Azonosság és változás az irodalomban (<i>pl. kifejezésmódok, témák, hőstípusok változásai; irányzatok, programok</i>).

3. FOGALMAK A MAGYAR NYELV ÉS AZ IRODALOM ISMERETKÖREIHEZ

Középszint és emelt szint

Az emelt szint fogalomismereti követelményeit *dőlt betűvel* jelezzük.

A) MAGYAR NYELV

beszédtett
diakrónia, szinkrónia
jel, jelrendszer

a nem nyelvi kommunikáció
a kommunikáció, a kommunikációs folyamat funkciói, tényezői
a kommunikáció létformái: szóbeliség, írásbeliség; magánéleti, nyilvános kommunikáció

a magyar nyelv történeti korszakai: *nyelvemléktelen kor, nyelvemlékes kor; ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor*, nyelvújítás, újmagyar kor, mai magyar nyelvhasználat finnugor nyelvcsalád
nyelvemlék: *szórványemlék, vendégszöveg*, kódex, ősnymtatvány
nyelvi norma
összehasonlító nyelvtudomány

a nyelv vízszintes és függőleges tagolódása: sztenderd, köznyelv, nyelvjárás, regionális köznyelv, csoportnyelvek, szleng, argó
kettősnyelvűség, kétnyelvűség
nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvtörvény

a helyesírás alapelvei: a kiejtés, a szóelemzés, a hagyomány, az egyszerűsítés elve
a magánhangzó, mássalhangzó képzésmódja, alkalmazkodása (hangtörvények)
a szóelem (morféma) fajtái
a szójelentés: egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú szó; rokon- és hasonló alakú, ellentétes jelentésű szó; hangutánzó, hangulatfestő szó
a szókinés rétegei: ősi szavak, belső keletkezésű szavak, jövevény- és idegen szavak
a szószerkezetek fajtái, alá- és mellérendelő szószerkezetek
állandósult szókapcsolat: szólás, szóláshasonlat, szállóige, közmondás

egyeztetés a szintagmákban
jelentés: szó-, mondat-, szövegjelentés; *denotatív, konnotatív jelentés*, szótári, kontextuális jelentés
jelentésrétegek mondatban, szövegben
jelentésszerkezet, jelentéselem, *jelentésmező*, jelhasználati szabály
központosítás: a gondolatjel, a zárójel, a kettőspont, a pontosvessző, az idézőjel szerepe
mondat- és szövegfonetikai eszközök
mondatfajták: modalitás
mondatszerkezet: egyszerű mondat, összetett mondat, alárendelő, mellérendelő összetett mondat; tagolt, tagolatlan mondat, teljes, hiányos mondat
sajátos jelentéstartalom: feltétel, következtetés, hasonlítás, megengedés
szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel, mozaikszó
szófaji rendszerünk, alapszófajok, viszonyyszók, mondatszók

a hiány szövegösszetartó szerepe
a tömegkommunikáció tájékoztató, véleményformáló műfajai: hír, tudósítás, kommentár, cikk, interjú, riport, glossza, recenzió, kritika
intertextualitás
szórend: kötött és kommunikatív (szabad) szórend; aktuális tagolás: ismert és újságoló rész (*téma, réma*)
szöveg, szövegmondat, szövegegységek: bekezdés, tömb, szakasz
szövegjelentés: témahálózat, tételmondat, kulcsszó, kontextuális jelentés
szövegkapcsoló elemek: kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás (*rámutatás, anafora, katafora, deixis*), egyeztetés a szövegben
szövegkohézió (*lineáris, globális*)
szövegtípus, szövegfajta: definíció, magyarázat, kisértkezés, értekezés, tanulmány, esszé, pályázat; ajánlás, műelemzés, értelmezés; vita, referátum, előadás; hivatalos levél, meghatalmazás, kérvény, önéletrajz

érvelés: tétel (állítás), érv, ellenérv, cáfolat; *deduktív, induktív módszer*
retorika: szónoklat, alkalmi beszéd, meggyőző szövegműfajok; szónoklat részei: bevezetés (az érdeklődés felkeltése, jóindulat megnyerése, témamegjelölés), elbeszélés, érv, bizonyítás, cáfolás, befejezés (összefoglalás, kitekintés), érzelmi betetőzés

a stílusirányzatok kifejezőeszközei
alakzatok: *ellipszis*, kötőszóhiány, ismétlődés, gondolatrítmus, *oxymoron*
állandó és alkalmi stílusérték
expresszivitás, eufemizmus, evokáció, archaizálás, egyéni szóalkotás, *poétizáció*
hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés, alliteráció, áthajlás, figura etimologica
metafora, *metaforizáció*
mondastilisztikai változatok: verbális stílus, nominális stílus, körmondat
motiváltság, motiválatlanság
stílus, stíluselem, stílushatás
szóképek: metafora, hasonlat, szinesztézia, metonímia, *szinekdoché*, összetett költői kép, allegória, szimbólum

B) IRODALOM

interkulturalitás
irodalmi hagyomány, szöveghagyomány
irodalomtörténet
irodalmiság változó fogalma
mitológia, mítosz
szóbeliség, írásbeliség
könyvnyomatás, digitális közvetítés
virtualitás
műköltészet, népköltészet, *folklór*, népiesség
színház, színházi konvenciók, a színházi hatás összetevői
tömegkultúra - bestseller, krimi, tudományos-fantasztikus irodalom
téma, motívum, vándormotívum, *archetípus, toposz*
kultusz

esztétika, filozófia, etika

érték, esztétikai érték, történeti érték

erkölcs, erkölcsi érték, választás, ítéletalkotás

alkotás, befogadás, megszólított, címzett, olvasat, jelentés, *jelentésrétegek*, *nyitott mű*, értelmezés, értékelés
katarzisz, érzésvilág, érzelmi hatás, képzelet, képzettársítás, fikció

szerkezet, *kompozíció*, *ciklus*, *forma*, *megformáltság*, szimmetria, aszimmetria, *polifónia*

harmónia, diszharmónia, feszültség, feszültségoldás, késleltetés

cím, címadás

idő, időszemlélet, idősíkok, szimultanizmus

tér és térszemlélet

jellem, típus, hőstípus

poétizáció, *stilizáltság*, *allegorikus és szimbolikus ábrázolásmód*

művelődéstörténeti korszakok, korstílus, stílusirányzat - ókori irodalom, középkor, reneszánsz, barokk, rokokó, klasszicizmus, szentimanetalizmus, romantika, realizmus, *naturalizmus*, szimbolizmus, szecesszió, avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, modernizmus, *beat-irodalom*, *posztmodern*

humanizmus, reformáció

műnem, műfaj

epikai műfajok - anekdota, elbeszélés, elbeszélő költemény, *emlékirat*, eposz, komikus eposz, *fabula*, *históriás ének*,

legenda, mese, monda, novella, regény, *széphistória*, *vallomás*, *verses regény*

regényváltozatok, regénytípusok - *családrege*, *fejlődésregény*, életrajzi regény, lélektani regény, próbatételes kalandregény, történelmi regény, *utópia*

epikus közlés - elbeszélő, elbeszélői nézőpont, narráció, belső monológ, cselekmény, dialógus, epizód, leírás; egyenes beszéd, függő beszéd, szabad függő beszéd, *reflexió*

drámai műfajok - tragédia, színmű, *commedia del'arte*, drámai költemény, analitikus dráma, epikus színház, *abszurd dráma*

dráma - dialógus, dikció, szituáció, bonyodalom, tetőpont, megoldás, prolóógus, epilógus, *deus ex machina*, helyzet és jellemkomikum

lírai műfajok - *ars poetica*, dal, elégia, *elégiko-óda*, himnusz, óda, episztola, jeremiád, rapszódia, epigramma

líra - költői magatartás, szerep, élménylíra, tárgyias költészet, hangulatlíra, *szerepvers*, vershelyzet, lírai én, dallamra írott vers, képvers, verstípusok: önmegszólító, idő- és értékszembesítő, létösszegző

átmeneti műfajok: napló, levél, *fiktív levél*, ballada, leíró költemény, életkép, jellemrajz

a Biblia irodalmi műfajai: *prófécia*, zsoltár, evangélium, példázatos történet, *apokalipszis*

esztétikai minőségek, hangnemek - abszurd, groteszk, komikum, tragikum, humor, irónia, gúny

paródia

ritmus, verselés, hangsúlyos verselés: időmértékes verselés, verslábak, *sorfajták*, *strófaképletek*, hexameter, pentameter, disztichon, szabad vers, szonett, zeneiség, rím, rímfajták, alliteráció, áthajlás

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

II. A VIZSGA LEÍRÁSA

A vizsga részei

Középszint		Emelt szint	
Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
240 perc	15 perc	240 perc	20 perc
100 pont	50 pont	100 pont	50 pont

A vizsgán használható segédeszközök

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
A vizsgázó biztosítja	NINCS	NINCS	NINCS	NINCS
A vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja	helyesírási szótár (legalább négy példány)	irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó (pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album) a tételnek megfelelő részlete	helyesírási szótár (legalább négy példány)	irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó (pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album) a tételnek megfelelő részlete

Nyilvánosságra hozandók

	Középszint		Emelt szint	
	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga	Írásbeli vizsga	Szóbeli vizsga
Anyag	NINCS	tételcímek	NINCS	tételcímek
Mikor?	NINCS	jogszabály szerint	NINCS	jogszabály szerint

KÖZÉPSZINTŰ VIZSGA

Középszint			
Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		15 perc	
Feladatsor		Tételkifejtés	
I. feladatlap Szövegértési feladatsor	II. feladatlap Szövegalkotási feladat	Egy magyar nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
60 perc	180 perc		
40 pont	60 pont		
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó először az I. feladatlapot oldja meg. A vizsgázó az I. részen (60 perc) belül a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg az egyes feladatok között és megoldásuk sorrendjét is meghatározhatja. A vizsgadolgozatokat a 60 perc leteltével a felügyelő tanár összegyűjti. Ezután kerülhet sor a II. feladatlap kiosztására és megoldására.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár használható, ebből vizsgacsoportonként legalább négy példány szükséges. A szótárról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

Az írásbeli vizsga szövegek megértését, illetve egy szöveg önálló megfogalmazását kívánja. Az írásbeli vizsga tehát tartalmaz egy szövegértési feladatsort, továbbá megjelöl három szövegalkotási feladatot. A szövegalkotási feladatokból egyet választ a vizsgázó. A vizsgázó az írásbeli feladatlapon jelzi a választását. Ha az elkezdett feladat helyett másikat választ, akkor az általa érvénytelennek tekintett írásművet át kell húznia.

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Szövegértési feladat

A szövegértési feladat szövege általában 800-1100 szó terjedelmű esszé, ismeretterjesztő céllal íródott tanulmány, publicisztikai mű egésze vagy részlete. A feladatok megoldása általában a kérdésre adott válasz szöveges kifejtése, esetenként megadott válaszvariációk közötti döntés.

A szövegértést vizsgáló kérdések - az adott szöveg tematikus, szerkezeti, nyelvi jellemzőinek megfelelően - a következőkre irányulhatnak:

- a szövegben közvetlenül megtalálható tény, adat, megállapítás azonosítása;
- a szövegbeli érv, álláspont stb. azonosítása;
- a szöveg grammatikai, stilisztikai jellemzői; ezek szövegbeli funkciója;
- a szöveg kommunikatív sajátosságai;
- a cím és a szöveg egészének viszonya;
- a szöveg egészének jelentése, jelentésrétegei;
- a szövegbeli logikai, tartalmi kapcsolatok;
- a szerzői álláspont azonosítása, értelmezése;
- a szövegbeli utalások, hivatkozások szerepe;
- a szöveg műfaji jellemzői;
- a szöveg szerkezete, a szerkesztésmód, a felépítés által közvetített jelentés.

Feladat lehet továbbá

- vázlat, tematikai háló készítése;
- önálló következtetés, álláspont megfogalmazása;
- a szöveg témájához, a szövegben megjelenített álláspontokhoz kapcsolódó önálló rövid írásmű vagy beszédmű megfogalmazása műfaji normák követésével;
- a szöveg rövid, esetleg adott szempontú vagy adott címzetteknek szóló összegzése.

A vázlatírás, illetve az összegzés által kívánt fő képességek: a kulcsszavak feltárása, a tematikus háló [„téma-réma viszony”] követése, a tételmondatok felismerése a különböző szövegegységekben, a szöveg fókuszának megértése, a témaváltás, az előre- és visszautalások követése, a kihagyások érzékelése, a szöveg részletezettségének követése, az ismert és új közlés elkülönítése.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó három, eltérő típusú, műfajú és témájú szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának várható terjedelme 500-1500 szó. A feladatok a következők:

- Érvelő fogalmazás nyelvi, irodalmi, általános kulturális, etikai, életmódbeli kérdésekről. A feladat tartalmaz egy gondolatébresztő, az érvelés tematikai hálózatára utaló szöveget, általában szövegrészletet. (E felvezető szöveg lehet kritika, esszé, publicisztikai mű, szépirodalmi mű stb. részlete. A feladat megfogalmazása nem feltételezi a felvezető szöveg egészének ismeretét.)

- Egy mű (*lírai alkotás, rövid szépprózai mű, drámarészlet, esszé*) adott szempontú elemzése, értelmező bemutatása. A feladat tartalmazza az értelmezés kiemelt szempontját, szempontjait.

- Két, három szöveg (*szépirodalmi mű, műrészlet*) adott szempontú összehasonlítása. A feladat megjelöli a szövegek összehasonlító elemzésének, értelmezésének kiemelt szempontját, szempontjait, *pl. a tematikus, a poétikai,*

stílusbeli összevetést. A feladat lényeges eleme az irodalmi szövegek egymásra utaltságának hangsúlyozása, az intertextualitás, evokáció különböző példái révén.

Az írásbeli feladatlap értékelése

Szövegértési feladatok

A szövegértési feladatsor megoldásával maximum 40 pontot érhet el a vizsgázó. A szaktanár az írásbeli dolgozatot a központi javítási-értékelési útmutató alapján értékeli. A javítási-értékelési útmutató közli a szövegértési feladatok lehetséges választartományát, és jelzi, hol és mennyiben lehet azoktól eltérni, továbbá a válasz pontértékét, az adható részpontszámokat. Az értékelő az egyes feladatokra adott pontszámot, majd a szövegértési feladatsor megoldásával elért összpontszámot feltünteti a dolgozaton.

Szövegalkotási feladat

A vizsgázó által választott szövegalkotási feladat megoldását a szaktanár a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti.

Értékelni csak az adott három téma valamelyikéről szóló dolgozatot lehet. Ha a vizsgázó egynél több (kettő vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül sorrendben az első megoldást kell értékelnie.

A szövegalkotási feladat pontszámának megoszlása

A fogalmazási feladat megoldásával maximum 60 pontot érhet el a vizsgázó. Az elérhető 60 pont megoszlása a következő:

tartalmi minőség:	20 pont
szerkezet, felépítés:	20 pont
nyelvi minőség:	20 pont

A szövegalkotási feladatok értékelésében alkalmazott általános kritériumok

A tartalmi kifejtés minőségének általános kritériumai:

- a feladatnak, a feladatban közölt szempontoknak megfelelő kifejtés, szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;

- tárgyyszerűség; az állítások bizonyítása szükség esetén hivatkozással;
- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése (pl. reflexió, állásfoglalás);
- világismeret, gondolkodási kulturáltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés;
- a témának, a címzettnek, a műfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelő szerkezet kialakítása;
- koherens szövegszerkezet (pl. térbeli és időbeli viszonyok; logikai és jelentésszintű kapcsolatok létrehozása; kulcsszavak, előre- és visszautalások, nyelvtani, jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése);
- arányosság és tagolás (pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya, témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése);
- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete;
- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő szókincs, hangnem, stílus;
- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny, érthető mondat- és szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

A javítási-értékelési útmutató közli a tartalomra, a szerkezetre és a nyelvi minőségre adható 20-20-20 pont megoszlását. A javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes kitűzött feladatok témafüggő, címszószerűen megfogalmazott (azaz nem kifejtett) lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden jó megoldás elfogadható. A javítási-értékelési útmutatóban közölt hibajelölési módok, kritériumok és pontszámok figyelembevételével a szaktanár által megállapított pontszám jelzi a vizsgázó dolgozatának tartalmi minőségét, a dolgozat felépítését, szerkezetét és nyelvi minőségét, továbbá a vizsgázó helyesírását, valamint a dolgozat írásképét.

Az értékelő tanár a dolgozaton feltünteti a szövegalkotási feladat tartalmi, szerkezeti, illetve nyelvi minőségének pontszámát, a helyesírási hibapontok összegét, továbbá a helyesírási hibapontok miatt, illetve az íráskép miatt levont vizsgapontok számát, majd a vizsgázó által az írásbeli feladatsor egészében elért összpontszámot. Az összpontszám

negatív szám nem lehet. Ha a vizsgadolgozat pontszáma a levonások miatt a negatív tartományba kerülne, az összpontszámot 0-ban kell megállapítani.

Helyesírás, íráskép

A vizsgázó helyesírásának és a dolgozat írásképeinek értékelése a szövegértési feladatsor, valamint a szövegalkotási feladat megoldásában egységes elv szerint történik.

- Az értékelő tanár a helyesírási hibákat aláhúzza, jelöli, mind a szövegértési, mind a szövegalkotási feladat megoldásában, majd a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

- A helyesírási hibák miatt összesen 15 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.

- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.

Szöbeli vizsga

A középszintű szóbeli vizsga tételsorának összeállításáról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

A tételapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtenie. Közbekezdzeni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsgán egy irodalmi és egy magyar nyelvi tételt fejt ki a vizsgázó. Az egyes tételekhez egy-egy feladat tartozik.

A magyar nyelv és irodalom tételsor összességében legalább 20, legfeljebb 25 magyar nyelvi és legalább 20, legfeljebb 25 irodalmi tételből áll. A magyar nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A magyar nyelvi és az irodalmi tételsor legalább 30%-át (20 tétel esetén 6 tételt) az előző vizsgáztatási időszakhoz képest módosítani kell.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó (pl. internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album) a tételnek megfelelő részlete. A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Magyar nyelvi tételsor

A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Magyar nyelv című fejezetében foglaltak alapján állítja össze a szaktanár. A magyar nyelvi tételek a részletes követelmények következő témáira, illetve a vizsgáztató tanár által kiválasztott altémáira épülnek: *Ember és nyelv, Kommunikáció, A magyar nyelv története, Nyelv és társadalom, A nyelvi szintek, A szöveg, A retorika alapjai, Stílus és jelentés*. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a jelzett témák mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék. További szóbeli tételek kijelöléséről - ide értve a húszon felüli tételszámot is - a szaktanár dönt.

Irodalom tételsor

A tételsort a részletes vizsgakövetelmény Irodalom című fejezetében foglaltak, a *Szerzők, művek*, illetve az *Értelmezési szintek, megközelítések* témáinak lehetséges kombinációiból állítja össze a szaktanár. A *Szerzők, művek* témáiból összeállított tételek bármelyike meríthet az *Értelmezési szintek, megközelítések* szempontjaiból, illetve értelemszerűen tartalmazhatja az iskola helyi tantervében szereplő művet, műveket.

A tematikai arányok a következők:

Szerzők, művek	Tételek száma
Életművek	6
Portrék	4
Látásmódok	3
A kortárs irodalomból	1
Világirodalom	2
Színház- és drámatörténet	2
Az irodalom határterületei	1
Interkulturális megközelítések és regionális kultúra	1
Összesen	20

További szóbeli tételek esetleges kijelöléséről a vizsgáztató szaktanár dönt.

A magyar nyelvi tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladatot bevezeti egy megállapítás, idézet, nyomtatott vagy elektronikus dokumentum (pl. úrlap, használati utasítás, újságcikk, kép, ábra, térkép, internetes oldal, egy nyelvű szótár részlete).

A tételben kitűzött feladat az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, fogalom értelmezése, érvek megfogalmazása, a feladatban adott műfajnak megfelelő előadása stb.

Irodalom tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladat tartalmazhat egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást, színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a kifejtendő vizsgakérdést, annak kiemelt szempontját, esetleg megjelöli a vizsgakérdésnek, illetve a kitűzött szempontnak megfelelő konkrét szerzőt és művet vagy szerzőket és műveket. A kiemelt szempont lehet például bármely műfaji, tematikus, stíluskorszakbeli, poétikai, esztétikai, etikai kérdés. Ha a feladat lehetővé teszi, a vizsgázó választ a megjelölt szerzők vagy művek közül.

A tételsorból a tételtípusokat a jogszabályban meghatározott időben és módon nyilvánosságra kell hozni. Az egyes tételekhez tartozó feladatok csak a vizsgán ismerhetők meg.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletére a magyar nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és előadásmódját értékelő pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

TARTALOM 25 pont	ELŐADÁSMÓD 25 pont
<ul style="list-style-type: none">- Nyelvtani, irodalmi, kulturális tájékozottság- Tárgyi tudás- Gondolatgazdagság- Rendszerezés	<ul style="list-style-type: none">- Világos, tagolt szöveg- és mondat szerkesztés- Lényegkiemelés- Logikus érvelés- Megfelelő szóhasználat- Érthető előadásmód

A BESZÉDMŰ (A MAGYAR NYELVI ÉS AZ IRODALOM FELELET EGYÜTTESÉN) 50 pont

TARTALMI MINŐSÉG

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont

A vizsgázó a tételnek megfelelő (átfogó) összefüggések, gondolatok, megállapítások önálló közlésével bizonyítja, hogy jól érti és ismeri a tétel témáját (összefüggéseit, fő kérdéseit). Megfogalmazza a tétel kívánta értékelő véleményét. Nyelvi, irodalmi ismereteit meggyőzően alkalmazza, kifejtését releváns példákkal támasztja alá. A feladat megoldása minden lényeges elemében meggyőző.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont

A tétel kifejtése lényegében önálló, a főbb megállapítások lényegében helytállóak. A tétel kifejtése rendszerezésre törekvő, de néhány tartalmi elem bizonytalan, esetleg hiányos. A felelet kifejezi a felelő témával kapcsolatos véleményét. Előfordulhat némi felületesség, túlzott általánosítás, irreleváns narráció.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont

A vizsgázó a tétel témáját nem ismeri kielégítően, de rendelkezik a feladatmegoldáshoz tartozó összefüggések, tények, művek, fogalmak töredékes ismeretével. A felelethez szükséges a kérdező tanár segítsége.

ELŐADÁSMÓD

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont

Az előadásmód önálló, folyamatos, érthető. A felelet gondolati íve rendezett, átlátható. Az érvelés, kifejtés szerkezete meggyőző; a vizsgázó elkerüli a lényegtelen elemeket, kitérőket. Fogalomhasználata világos, pontos, szóincse gazdag, egészében megfelel a téma és a vizsgahelyzet nyelvi, stiláris regiszterének.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont

A tétel kifejtése, a mondandó elrendezése, gondolati íve általában átlátható. Az előadásmód esetleg néhol akadozó, körülményes. Fogalomhasználata, szóincse a témának megfelelő, csak néhány kisebb nyelvi, stilisztikai, mondatszerkesztési hiba fordulhat elő benne.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont

A felelet gondolatmenete nem vagy kevésbé azonosítható. A felelet nem eléggé folyamatos, érvelése bizonytalan, kevésbé elfogadható. A nyelvi, stilisztikai kifejezésmódja nem igényes (pl. bizonytalan mondatszerkesztés, szegényes szóincs).

EMELT SZINTŰ VIZSGA

Emelt szint			
Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
240 perc		20 perc	
Feladatsor		Tételkifejtés	
Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	Szövegalkotási feladatok	Egy magyar nyelvi tétel kifejtése	Egy irodalmi tétel kifejtése
40 pont	60 pont		
100 pont		50 pont	

Írásbeli vizsga

Általános szabályok

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk.

A vizsgázó a rendelkezésére álló időt tetszése szerint oszthatja meg, és a feladatok megoldásának sorrendjét is meghatározhatja.

Az írásbeli vizsgafeladatok megoldásakor helyesírási szótár használható, amelyből vizsgacsoportonként legalább négy példány szükséges. A példányokról a vizsgabizottságot működtető intézmény gondoskodik.

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői

Az írásbeli vizsga nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorból és három különböző szövegalkotási feladatból tevődik össze.

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor egy alkotáshoz (lírai műhöz, szépprózai alkotáshoz, illetve részletéhez, esszéhez, értekezéshöz, prózához vagy annak részletéhez, egy drámához vagy annak részletéhez) kapcsolódik.

A feladatsor nyelvi és irodalmi ismeretek alkalmazását, fogalmak felismerését, azonosítását, definícióját tartalmazhatja, különböző történeti, műfaji, tematikus, motivikus összefüggések feltárására irányulhat, továbbá tartalmazhat a vizsgálandó szöveg nyelvi, grammatikai, retorikai, stilisztikai, szövegtani, helyesírási jellemzőire irányuló kérdéseket.

A nyelvi, illetve irodalmi műveltséget vizsgáló kérdések aránya hozzávetőlegesen 40-60%.

Szövegalkotási feladatok

A három szövegalkotási feladat különböző témáról, adott szempontú és műfajú önálló szöveg alkotását írja elő.

A szövegalkotási feladatok a következők:

- Egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben.

- Érvelő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre (pl. kor-, kulturális, közéleti).

- Egy gyakorlati szövegfajta megalkotása (pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban.

A feladatok bármelyike lehet szövegbázisú (pl. irodalmi művet közlő, az esszé, a kifejtés, értékelő érvelés alapjául szolgáló rövid felvezető idézetet tartalmazó) vagy szövegbázis nélküli.

Az írásbeli feladatlap értékelése

A központi javítási-értékelési útmutató tartalmazza az egyes feladatokra adható pontok megoszlását. A javítási-értékelési útmutató címszavakban közli a megoldás lehetséges tartalmi elemeit. Az ettől eltérő minden jó megoldás is elfogadható. A vizsgázó teljesítményének értékelését nem befolyásolhatja sem az, ha az értékelők személyes értékítélete eltér a feladatban tárgyalt probléma, kérdés, jelenség általánosnak tekinthető megítélésétől, sem az, ha a vizsgázó véleménye eltér az általánosnak tekinthető megközelítéstől.

Az értékelő a dolgozaton feltünteteti a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorral és a szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot, a helyesírási hibapontok összegét, továbbá a helyesírási hibapontok miatt, illetve az íráskép miatt levont vizsgapontok számát, majd a vizsgázó által az írásbeli feladat egészében elért összpontszámot. Az összpontszám negatív szám nem lehet. Ha a vizsgadolgozat pontszáma a levonások miatt a negatív tartományba kerülne, az összpontszámot 0-ban kell megállapítani.

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

A nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor értékelése központi javítási-értékelési útmutató alapján történik. A feladatsor maximális pontértéke 40 pont. Az elfogadható válaszok tartományát, valamint az adható részpontokat a javítási-értékelési útmutató közli. Az értékelő a dolgozaton feltünteteti a vizsgázó által elért részpontszámokat, valamint a feladatsor megoldásával elért összpontszámot.

Szövegalkotási feladatok

Az értékelő a javítási-értékelési útmutató alapján minősíti a vizsgázó teljesítményét, majd feltünteteti a dolgozaton az egyes szövegalkotási feladatok megoldásával elért pontszámot.

A feladattípusok pontértéke a következő:

- Egy adott mű vagy irodalmi, kulturális, esztétikai, bölcséleti, etikai kérdés értelmezése, értékelése adott terjedelemben:	25 pont
- Érvelő szöveg megfogalmazása: reflektálás egy jelenségre:	20 pont
- Egy gyakorlati szövegfajta megalkotása (pl. vitaindító, hozzászólás, kérvény), esetenként adott címzetteknek, megjelölt kommunikációs helyzetben, illetve adott műfajban:	15 pont

A megoldás minőségének elbírálásában a következő általános kritériumok érvényesülnek

A tartalmi kifejtés minőségének általános kritériumai:

- a feladat értelmezése, kifejtése; szövegbázisú feladatokban a gondolatébresztő szövegre vonatkoztatás;

- nyelvi és irodalmi műveltség, tájékozottság, indokolt hivatkozás, idézés;

- tárgyyszerűség; az állítások bizonyítása;

- problémaérzékenység; a témához való személyes viszonyulás kifejezése (pl. reflexió, állásfoglalás);

- világismeret, gondolkodási kulturáltság.

A szöveg megszerkesztettségének általános kritériumai:

- a feladatban megjelölt műfaj elemeinek való megfelelés;

- a témának, a címzettnek, a műfajnak, a tartalmi mondandónak megfelelő szerkezet kialakítása;

- koherens szövegszerkezet (pl. térbeli és időbeli viszonyok; logikai és jelentésszintű kapcsolatok létrehozása; kulcsszavak, előre- és visszautalások, nyelvtani, jelentésbeli és pragmatikai kapcsolatok megteremtése);

- arányosság és tagolás (pl. a felvezetés, tárgyalás, lezárás aránya; a témaváltás jelölése, bekezdések szerkesztése);

- az adott terjedelem megtartása.

A szöveg nyelvi minőségének értékelésében alkalmazott általános kritériumok:

- a köznyelvi norma biztos ismerete;

- adekvát és változatos szóhasználat, a feladatnak és a kommunikációs helyzetnek megfelelő szókinész, hangnem, stílus;

- világos és lényegre törő, szabatos előadásmód;
- gördülékeny, érthető, mondat- és szövegalkotás;
- olvasható kézírás, rendezett íráskép.

Helyesírás, íráskép

A helyesírás értékelése a központi javítási-értékelési útmutató szerint történik. Az értékelő a helyesírási hibákat aláhúzza, jelöli, mind a nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsorban, mind a szövegalkotási feladat megoldásában, majd a javítási-értékelési útmutatóban feltüntetett módon kialakítja a vizsgázó helyesírási hibáinak összpontszámát.

- A helyesírási hibák miatt összesen 15 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.
- Az íráskép rendezetlensége, illetve a nehezen olvasható kézírás miatt összesen 3 vizsgapont vonható le az összteljesítményből.

Szóbeli vizsga

Az emelt szintű szóbeli vizsga központi tételsor alapján zajlik.

A tétellapon megjelölt feladatot a vizsgázónak önállóan kell kifejtene. Közbekezdni csak akkor lehet, ha a vizsgázó teljesen helytelen úton indult el vagy nyilvánvaló, hogy elakadt. (Ez esetben segítő kérdést lehet feltenni, amennyiben az még a felelési időbe belefér.)

A szóbeli vizsga egy magyar nyelvi és egy irodalmi témához megfogalmazott tétel kifejtése.

A meghirdetett magyar nyelv és irodalom tételsor összességében legalább 20 magyar nyelvi és 20 irodalmi tételből áll. A magyar nyelvi és az irodalmi tételek egymástól elkülönülő tételsorokat alkotnak.

A vizsgázó a következő segédeszközöket használhatja a felkészüléshez és a tételkifejtéshez: irodalmi szöveggyűjtemény, kötet vagy a feladatok kidolgozásával összefüggő más nyomtatott ismerethordozó (pl. *internetes oldal nyomtatott változata, egynyelvű szótár, művelődéstörténeti térkép, képzőművészeti album*) a tételnek megfelelő részlete. A tételsornak megfelelő segédeszközöket a vizsgabizottságot működtető intézmény biztosítja.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

Magyar nyelvi tételsor

A tételsor a részletes vizsgakövetelmények Magyar nyelv című fejezete nyolc témájának mindegyikéből legalább 2 tételt tartalmaz. Az egyes tételekhez egy-egy feladat tartozik, a feladatok vizsganaponként változhatnak.

Irodalmi tételsor

A tételsor a részletes vizsgakövetelmények *Szerzők, művek*, valamint az *Értelmezési szintek, megközelítések* témáinak lehetséges kombinációiból tartalmaz legalább 20 tételt. Minden tételhez egy feladat tartozik, a feladatok vizsganaponként változhatnak.

A tematikai arányok a következők:

Szerzők, művek	Tételek száma
Életművek	6
Portrék	4
Látásmódok	3
A kortárs irodalomból	2
Világirodalom	2
Színház- és drámatörténet	2
Az irodalom határterületei	1
Összesen	20

A magyar nyelvi tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladatot bevezeti egy megállapítás, idézet, nyomtatott vagy elektronikus dokumentum (pl. *úrlap, használati utasítás, újságcikk, kép, ábra, térkép, internetes oldal, egynyelvű szótár részlete*).

A feladat az idézet, illetve a mellékelt dokumentum adott szempontú elemzése, értelmezése, a szempontban megfogalmazott nyelvi probléma, jelenség, szabály bemutatása, kifejtése, fogalom értelmezése, érvek megfogalmazása, a feladatban megjelölt műfaj előadása stb.

Irodalom tétel

A témának, illetve a tételnek megfelelő feladat tartalmaz egy felvezető nyomtatott vagy elektronikus dokumentumot (pl. *szépirodalmi idézetet, értekező próza, esszé rövid részletét, illusztrációt, képzőművészeti alkotást*,

színpadképet, filmképet, ábrát, térképet stb.), majd közli a kifejtendő vizsgakérdést, annak kiemelt szempontját, esetleg megjelöli a vizsgakérdésnek, illetve a kitűzött szempontnak megfelelő konkrét szerzőt és művet vagy szerzőket és műveket. A kiemelt szempont lehet bármely poétikai, irodalomtörténeti, stíluskorszakbeli, esztétikai, etikai kérdés, valamely életprobléma, motívum, a műre, a szerzői életpályára jellemző sajátosság. Bizonyos tételek a szerzők és az elemzendő művek körét a vizsgázó személyes választására bízzák. E tételeket a nyilvánosságra hozott tételsor jelzi. A vizsgázó a szóbeli vizsgára magával viszi, és a bizottság kérésére bemutatja azt az olvasmánylistát, amely az e tételek körében általa választott művek jegyzékét tartalmazza.

A tételsorból a tételcímekeket a jogszabályban meghatározott időben és módon nyilvánosságra kell hozni. A tételekhez tartozó feladatok nem nyilvánosak.

A szóbeli vizsgarész értékelése

A szóbeli vizsgateljesítmény maximális pontértéke 50 pont. A vizsgázó a feleletére a magyar nyelvi és az irodalmi tétel kifejtésének tartalmát és előadásmódját értékelő pontszámot kap. A vizsgateljesítmény értékelése a következő általános értékelési kritériumok alkalmazásával történik:

TARTALOM 25 pont	ELŐADÁSMÓD 25 pont
<ul style="list-style-type: none"> - Nyelvtani, irodalmi, kulturális tájékozottság - Tárgyi tudás - Gondolatgazdagság - Rendszerezés 	<ul style="list-style-type: none"> - Világos, tagolt szöveg- és mondatszerkesztés - Lényegkiemelés - Logikus érvelés - Megfelelő szóhasználat - Érthető előadásmód

A BESZÉDMŰ (A MAGYAR NYELVI ÉS AZ IRODALOM FELELET EGYÜTTESÉN) 50 pont

TARTALMI MINŐSÉG

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont

A vizsgázó a tételének megfelelő (átfogó) összefüggések, gondolatok, megállapítások önálló közlésével bizonyítja, hogy jól érti és ismeri a tétel témáját (összefüggéseit, fő kérdéseit). Megfogalmazza a tétel kívánta értékelő véleményét. Nyelvi, irodalmi ismereteit meggyőzően alkalmazza, kifejtését releváns példákkal támasztja alá. A feladat megoldása minden lényeges elemében meggyőző.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont

A tétel kifejtése lényegében önálló, a főbb megállapítások lényegében helytállóak. A tétel kifejtése rendszerezésre törekvő, de néhány tartalmi elem bizonytalan, esetleg hiányos. A felelet kifejezi a felelő témával kapcsolatos véleményét. Előfordulhat némi felületesség, túlzott általánosítás, irreleváns narráció.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont

A vizsgázó a tétel témáját nem ismeri kielégítően, de rendelkezik a feladatmegoldáshoz tartozó összefüggések, tények, művek, fogalmak töredékes ismeretével. A felelethez szükséges a kérdező tanár segítsége.

ELŐADÁSMÓD

Elérhető pontszám: 25 pont

Teljesítménytartomány: 25-20 pont

Az előadásmód önálló, folyamatos, érthető. A felelet gondolati íve rendezett, átlátható. Az érvelés, kifejtés szerkezete meggyőző; a vizsgázó elkerüli a lényegtelen elemeket, kitérőket. Fogalomhasználata világos, pontos, szókincse gazdag, egészében megfelel a téma és a vizsgahelyzet nyelvi, stílárius regiszterének.

Teljesítménytartomány: 19-10 pont

A tétel kifejtése, a mondandó elrendezése, gondolati íve általában átlátható. Az előadásmód esetleg néhol akadozó, körülményes. Fogalomhasználata, szókinccse a témának megfelelő, csak néhány kisebb nyelvi, stilisztikai, mondatszerkesztési hiba fordulhat elő benne.

Teljesítménytartomány: 9-1 pont

A felelet gondolatmenete nem vagy kevésbé azonosítható. A felelet nem eléggé folyamatos, érvelése bizonytalan, kevésbé elfogadható. A nyelvi, stilisztikai kifejezésmódja nem igényes (pl. bizonytalan mondatszerkesztés, szegényes szókinccs).